Opetus- ja kulttuuriministeriö 20.4.2016
Kansliapäällikön esikunta
Pasi Rentola

Eduskunta
Tulevaisuusvaliokunta

Asiantuntijalausunto; valiokunnan kokous 20.4.2015 klo 9.

VNS 3/2016 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2017—2020

Vuosien 2017– 2020 julkisen talouden suunnitelmassa hallitus esittää opetus- ja kulttuuritoimen pääluokan loppusummaksi vuodelle 2020 noin 6,6 mrd. euroa, mikä on noin 0,2 mrd. euroa vähemmän kuin kuluvana vuonna. Hallituksen neuvottelussa julkisen talouden suunnitelmasta 5.4.2016 päätettiin olla kohdistamatta uusia säästöjä koulutukseen ja tutkimukseen. Hallitusohjelman mukaisista menosäästöistä tulee vuodesta 2017 lukien voimaan ammatillisen koulutuksen 190 miljoonan euron menovähennys, yliopistojen apteekkimaksujen 30 miljoonan euron kompensaation poistuminen ja opintotukiuudistuksen perusteella tehtävät 47 miljoonan euron menovähennykset. Lisäksi kustannustason muutoksen perusteella tehtävää indeksikorotusten jäädyttämistä jatketaan hallitusohjelman mukaisesti laskennallisen rahoitusjärjestelmän ja valtionosuuksien sekä korkeakoulujen osalta vuoteen 2019 saakka ja opintotuen osalta pysyvästi.

Hallitus päätti lisätä vuosina 2017–2018 yhteensä noin 105 miljoonaa euroa korkeakouluopetuksen digitaalisten oppimisympäristöjen vahvistamiseen ja ympärivuotisen opiskelun edellytysten parantamiseen sekä nuorten tutkijoiden tieteen tekemisen edistämiseen. Lisäpanostus rahoitetaan aikaistamalla opintotukimenojen hallitusohjelman yhteydessä päätettyjä menovähennyksiä.

Julkisen talouden suunnitelman yhteydessä hallitus päätti myös uusista säästöistä indeksisidonnaisiin menoihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan valtionosuusmäärärahoihin sekä korkeakoulujen määrärahoihin uuden indeksisäästön vaikutukset päätettiin kompensoida täysimääräisesti, minkä vaikutukset ovat yhteensä 37 milj. euroa.

Opintotukijärjestelmän uudistamisen määrärahavaikutuksista hallitus linjasi siten, että opintotukeen kohdistettavaa pitkän aikavälin säästötavoitetta alennetaan 150 milj. eurosta noin 122 milj. euroon. Opintotukijärjestelmän uudistaminen perustuu selvitysmiehen esitykseen, jossa perusperiaatteena on korkea-asteen ja toisen asteen opintorahan tasojen yhtenäistäminen. Samalla päätettiin, että eri koulutusasteiden yhdenvertaisuuden parantamiseksi luovutaan vanhempien tulojen vähentävästä vaikutuksesta opintorahaan itsenäisesti asuvien 18- ja 19-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden osalta.

Lisäksi opintotukijärjestelmää uudistetaan siten, että kaikkiin korkeakouluopintoihin tarkoitettu tukiaika lyhenee 64 kuukaudesta 54 tukikuukauteen. Tutkintokohtainen tukiaika lyhenee kahdella kuukaudella ja edistymisen seurannassa käytettävä suoritusvaatimus säilyy ennallaan. Opintolainan valtiontakauksen määrää nostetaan ja opiskelijan omat tulorajat sidotaan ansiotasoindeksiin ja niitä tarkistetaan määräajoin kuitenkin niin, että tulorajat eivät laske. Opiskelijan omien tulojen perusteella takaisinperittäväksi määrätyn opintorahan ja asumislisän määrän korotusta kohtuullistetaan 15 prosentista 7,5 prosenttiin.

Hallitus valmistelee syksyn 2016 budjettiriiheen mennessä esityksen sekä toisen että korkea-asteen opiskelijoiden siirtämisestä yleisen asumistuen piiriin. Mikäli esitys lisää asumistukimenoja, ne katetaan STM:n hallinnonalan menokehyksen puitteissa. Ulkomailla opiskelevat säilyisivät edelleen opintotukijärjestelmän mukaisen asumislisän piirissä.

Julkisen talouden suunnitelman yhteydessä hallitus päätti uudistaa maahanmuuttajien koulutuksen järjestämistä ja rahoitusta. Maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden kouluttamiseen tarkoitettuja määrärahoja lisättiin yhteensä vuositasolla 89,5 – 42,1 miljoonalla eurolla kehyskaudella. Lisämääräraha kohdennetaan perusopetukseen valmistavan opetuksen, muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen, vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä opetuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestämiseen. Maahanmuuttajien osaamisen tunnistamis- ja tunnustamispalveluihin ja koulutuspolkuja tukevien menettelyjen kehittämiseen sekä maahanmuuttajien kotoutumista tukeviin kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön toimenpiteisiin lisätään 5,9 miljoonaa euroa vuosina 2017–18 ja 1,9 me vuosina 2019–2020.

Lisäksi hallitus päätti lisätä yleisistä kirjastoista tapahtuvasta lainaamisesta kirjailijoille maksettavaa lainauskorvauksen tasoa noin 2 miljoonalla eurolla noin 10 miljoonaan euroon vuodesta 2017 lukien.

Kehyskaudella toteutetaan osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeita, joille esitetään vuosille 2017–2018 hallitusohjelman mukaisesti yhteensä 208 miljoonaa euroa. Osaamisen ja koulutuksen kärkihankerahoitus on kokonaisuudessaan 300 milj. euroa vuosina 2016–2018.

Peruskoulun pedagogiikan ja oppimisympäristöjen uudistamista jatketaan. Opettajien perus- ja täydennyskoulutus uudistetaan. Uudistukseen osoitetaan kärkihankerahoituksena 75,5 miljoonan euron määräraha vuosille 2017–2018.

Liikuntaa lisätään kaikille peruskoululaisille. Kärkihankkeen tavoitteen mukaisesti Liikkuva koulu -ohjelman laajentamista jatketaan. Kärkihankkeeseen panostetaan yhteensä 14 miljoonaa euroa vuosina 2017-2018.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen uudistamista valmistellaan siten, että uusi ohjausjärjestelmä voidaan ottaa käyttöön vuoden 2018 alusta lukien. Uudistuksen yhteydessä ammatillisen koulutuksen sääntely, rahoitus ja ohjaus uudistetaan. Tavoitteena on osaamisperustainen ja asiakaslähtöinen kokonaisuus. Ammatillisen koulutuksen säästö vuoden 2017 alusta lukien toteutetaan alentamalla tasaisesti ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä noin 10 %:lla järjestämislupien mukaisesta enimmäisopiskelijamäärästä. Menettelytavan perusteena on mahdollistaa koulutuksen järjestäjäkohtainen harkinta päättää säästön toteuttamisesta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Säästö kohdennetaan kokonaisuudessaan ammatillisen peruskoulutuksen kuntarahoitusosuuteen valtion ja kuntien välistä rahoitussuhdetta eli valtionosuusprosenttia muuttamalla.

Lisäksi kärkihankkeena opintoprosesseja ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehitetään työurien pidentymiseksi. Ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakevien osuutta lisätään opiskelijavalinnoissa. Korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä vahvistetaan innovaatioiden kaupallistamisen edistämiseksi. Suomen Akatemian valtuuden nosto lisää tutkimusrahoituksen määrärahoja 28 milj. eurolla vuosina 2017–2018. Vuonna 2018 varaudutaan pääomittamaan yliopistoja ja ammattikorkeakouluja yhteensä 70 miljoonalla eurolla.

Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantamiseen varataan vuosille 2017–2018 yhteensä 7,4 miljoonaa euroa kärkihankerahoitusta. Lasten ja nuorten tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua taiteeseen ja kulttuuriin lisätään. Taiteen perusopetuksen ja muun taide- ja kulttuuritoiminnan tarjontaa lisätään ohjatulla kerhotoiminnalla ja lasten kulttuuritoiminnalla kouluissa. Prosenttitaiteen periaatetta laajennetaan muille kuin visuaalisille taiteenaloille ja laajemmin kulttuuriin.

Nuorisotakuuta uudistetaan yhteisötakuun suuntaan. Etsivän nuorisotyön määrärahaan sisältyy 3,6 miljoonan euron kärkihankepanostus vuosina 2017–2018.